

Examensvidnesbyrd for fire bekendte Farmaceuter.

Ved cand. pharm. **E. Dam.**

De her meddelte Biografier af nogle fremragende Farmaceuter findes i det medicinske Fakultets Examensprotokoller i Københavns Universitets Arkiv.

Naar i gamle Dage en „Læredreng“ paa et Apotek havde udstaaet sin som oftest fem-, sex- eller syvaarige Læretid, meddelte hans Apoteker ham et Lærebrev, der erklærede ham for Svend at være, han kunde da tage Tjeneste paa et Apotek og fungere som Medhjælper; i Aaret 1811 blev det imidlertid bestemt, at Læretiden skulde afsluttes med en Examen, foretaget af Landets Stiftsfysici. Vilde Farmaceuten nu nedsætte sig som Apoteker, maatte han i Følge Forordningen af 4de December 1672 „examinaris aff Facultatis Medicæ Doctoribus oc Apotekerne i Voris Residentz Stad Kiøbenhaffn, oc om de der til findis dyctige, skulle de derpaa tage et Attestatum som dennem uden Betalning skal meddelis.“ Denne Ordning bestod indtil 1828, da en særlig farmaceutisk Examenskommission nedsattes.

Des værre findes nu ingen Fortegnelse over de af Fakultetet indtil November 1769 examinerede Farmaceuter, men fra denne Tid og indtil 1828 er de indførte i de samme Protokoller, der rummer Beretningen om Lægers og Kirurgers Examen.

Det vil ikke være ganske korrekt at kalde de i disse Bøger indeholdte Levnedbeskrivelser Selvbioografier, skøndt de bygges paa egne Opgivelser, det er snarere Uddrag, foretagne af Fakultetets Notarius af de fra Kandidaterne indsendte Oplysninger, der kun sjældent citeres ordret; men disse Uddrag hviler dog paa saa godt et Grundlag, en Personalhistoriker kan ønske sig; det viser sig naturligvis, at nogle af Opgivelserne ikke holder Stik overfor en nærmere Undersøgelse, undertiden er Fødselsdage og Fødested fejlagtig opgivne, Mødres Navne ligesaa; men saadant vil vel altid være Tilfældet blandt saa mange Personers (her henad 500) Meddelelser, og, saavidt jeg kan se, klæber der ingen saadanne Mangler ved de her meddelte fire Vita.

Naar man ved, at de nuværende farmaceutiske Kandidater i Reglen examineres i Alderen fra tyve til femogtyve Aar, kommer man ved at læse de her omhandlede Protokoller ofte til at tænke paa Per Degns Replik: „der deponerede min Tro andre Karle i min Tid end nu om Stunder; det var Karle, som lod sig rage to Gange om Ugen.“ F. H. Müller lod sig examinere 41 Aar gammel, Manthey var 31, og en tredje, der døde som Apoteker i Stavanger, mødte endog med 48 Aar paa Bagen; han kunde da ogsaa melde, at han med sin Hustru havde haft 14 Børn, af hvilke 8 levede, og formentlig kan man sigte at have Udsigt til flere.

De her meddelte fire Levnedsløb angaar Mænd saa vel bekendte, at ingen nærmere Udsigt over deres Liv behøver at anføres; der gives en Del flere Detailler om Begivenhederne i deres unge Aar, end f. Ex. Erslews Forfatterlexikon har faaet med, og F. H. Müllers Skildring giver væsentlige Berigtigelser til den nævnte Forfatters Fremstilling.

1.

D. 14 October 1773. Indstillede sig *Frantz Hendrich*¹⁾ *Müller* til Examen Chemicum-Pharmaceuticum; han er fød i Kiøbenhavn d. 17 November 1732, stod i Lære hos Hr. Apotecquer Hagen paa Salomons Apotecque samestæds og lagde sig i den Tid efter Mineralogien hvortil den da værende Provisor gav ham Andledning. 1753 modtog han Condition hos Hr. Doctor Gram paa Bragnæs udi Dramen hvor han fik leylighed til at besøge Jarlsberg og Kongsberger Berg- og Hytte-Værker, og derved fik Andledning til at udvide sine Indsigter i Hytte Væsenet, desuden gav hans Principal ham de første Grunde i Botanicqven. Aaret derpaa modtog han Condition igien paa bemælte Salomons Apotecque som ham ved Hr. Cappel blev tilbudet og serverede der i 3 Aar, derefter rejste han til Sverrig for at høre Natural-Historien hos Hr. Archiater de Linné og hos Hr. Prof. Walerius hvis daglige Underviisninger han nød i 3 fierding Aar. Ved hands Tilbagekomst serveerte han i 3 Aar hos ovenbemælte Hr. Apotheker Cappel paa det nys oprettede Friderichs Hospitals Apothek. I Aaret 1760 oprettede den Kongel. Bancqve i Kiøbenhavn en nye Myndt og i Følge det Haab han fik efter hands Ansøgning at blive antaget som Gardien ved denne Myndt foraarsagde at han paatog sig en Reyse til Hartz-Bergværker for at gjøre sig habil til dette Embede. I Hamborg profiterede han meget hos den berømte Docimast Cramer, efter hands Hiemkomst tiltraadte han Tiennisten og forestod den i 4re Aar, fik siden Directionen saavel over Mynt- som P(r)obeer Væsenet; i den Tid læste han offentlig over Mineralogie Metallurg: og den medicinske Chymie. Efter Myntningens Ophævelse 1766 fik han Previlgium paa at nedsætte sig som Kongel: Mineralist og Laborant heri Kiøbenhavn, og nu da han har taget det Kongel: Weysenhuus Apothek i Forpagtning, og han ifølge de Kongel: Anordninger ikke kan forestaae samē uden foregaaende Examen, haver han fremstillet sig til samē og fremlagt Prøve paa sin Indsigt.

---

¹⁾ Skrev selv Heinrich.

Ved hvilken Examen samtlige Examinatores fandt dem særdeles fornøiede, og erfarede Candidatens store Indsigt saavel i Chemien som i Pharmacien.

Det vil heraf ses, at Müllers Norgesrejse falder 1754 og ikke i 1753, som Erslew siger; da Banken frivillig opgav sin Møntret 1768, kunde hans Funktionstid som Gardein være 1765—68, hvis ikke Møntningen faktisk er ophørt 1766, og Müller da har faaet sin Afsked; i ethvert Fald fik han Materialistprivilegium 1768 og ikke 1763, ligesom han ikke kom i Besiddelse af Privilegium som Apoteker før 1785, da han havde købt Apoteket paa Kristianshavn.

2.

1789. d. 22 October. Indstillede sig Candidatus Chemiæ *Ludwig Manthey* til Examen Chemico-Pharmaceuticum.

Han er fød i Glükstad 1768, hvor hans Fader Ludwig Manthey dengang var Slots Præst og givt med Sophia Dorothea Hermes og siden kaldet her til Kiøbenhavn; under privat Information blev han dimittered af Hr. Munthe 1785 og erholdt Charact: laudabil: med Udmærkelse in Examine Artium. Ligeledes tog Examen philosoph: med same Character. Hengiven til det medicinske Studium hafde han allerede forhen hørt Hr. Prof. Kratzensteins Forelæsninger, bivaanet Dissectionerne paa Universitetets Anatomie Kåmer, og i sær begyndt at anstille Chemisk Forsøg, og efter at have gjort en Reyse til Dr. Hagen i Königsberg, begyndte han at bivaane Hr. Conferentz: R: Rottbøl og Professor Winsløvs Anatomiske Prof: Kratzensteins og Lector Thychsens Chemisk Forelæsninger, og hørte Professor Tode over Materia medica og Professor Callisen over Chirurgien, ligeledes lærte han under Hr. Professor Winsløvs Anførsel at behandle de Syge paa Hospitalet og begyndte at botanisere med Hr. Lector Wiborg og dissecere cadavera af Hr. Harbou. De pharmaceutisk Operationer bivaant han hos Hr. Grønlund¹⁾. 1788 gik han ud som Ober-Chirurgus med Flaaden, blev imidlertid antaget ved det chirurgiske Academie i Lector Thychsens Stæd til at holde Prøve Forelæsninger, og erholdt siden Bestalling som Lector Chemiæ ved Academiet, hvorudover han først begiærer at underkastes Chemisk Examen.

¹⁾ Apoteker paa Frederiks Hospitals Apotek.

Hans Profectus var følgende [tre Laud], hvorefter Candidaten erholdt Characterem Laudabilem.

3.

1797. d. 20 Maji. Indstillede sig til Examen Chemicum-Pharmaceuticum *Hans Christian Ørsted*. Fød i Rudkiøbing paa Lange-land, hvor hans Forældre var Apotheker Søren Christian Ørsted, hans Moder Karen Hermansen.

Efter at have erholdt Kundskab i de Academiske Videnskaber og Underviisning i de pharmaceutiske, blev han i Aaret 1794 demitteret til Universitetet og erholdt i October Maaned samme Aar in Examine Charact: laudab: med Udmærkelse. I Vinteren 1795—96 lagte han igjen Vind paa Pharmacien under hans Faders Opsigt, fortsatte derpaa sin Academiske Løbebane i Kiøbenhavn, skrev en Afhandling i Æsthetiquen som blev tilkiendt Præmie, hørte imidlertid Forelæsninger i de medicinske Videnskaber under Etats Raad Saxtorph, Prof: Tode og Prof: Aashejm, og i de chemiske under Prof. Manthey — giorte derpaa Chemien til sit Hoved-Fag og ønskede sig nu Prøvelse i same.

Hans Profectus var følgende: [et Laud og tre præ ceteris], hvorefter Candidaten erholdt Characteren Laudabilem præ cæteris.

Der gøres i dette Examensvita lidt udførligere Rede for Ørsteds Studier indtil han bestod farmaceutisk Examen, end Erslew har meddelt, ligesom Dagen for hans Examination henlægges til den 20de i Stedet for den 7de Maj.

4.

1815 d. 13 December indstillede sig til Examen chemicopharmaceuticum *William Christopher Zeise* fød i Slagelse 1789, hvor hans Fader Frederik Zeise var Apotheker, hans Moder Hanna Elene Hammond. I Aaret 1802 kom han i Slagelse Lærde Skole, og blev der til 1804, da hans Fader tog ham i sit Apothek som Lærling og fandt ham efter 2 Aars Forløb duelig til Medhielper i ethvert Apothek. I Aaret 1806 kom han hertil Kiøbenhavn i Huuset hos Professor Ørsted, og blev hans Amanuensis ved hans physiske og chemiske Forelæsninger. Derpaa besluttede han igjen at forsette sine Skole-Studeringer, saa at

han i October 1809 underkastede sig Examen Artium, og næste Aar Examen philosophicum og philologicum, med Hovedcharacter Laudabilis; hans Plan var da at studere foruden Chemien Medicinen; hvorfor han besøgte Prof. Skjelderups anatomiske og physiologiske Forelæsninger, men han opgav siden sin Plan sidste Henseende, og gjorde Chemien til sit Hovedstudium; han har da baade studeret denne theoretisk, og anstillet mange Forsøg saavel i Prof. Ørsteds Laboratorium som hjemme. Han har tillige anvendt en betydelig Tid til at studere Mathematik, har besøgt Prof. Hornemans Forelæsninger over Botanik, Professor Reinhards over Zoologie, og EtsRd. Wads over Mineralogie. I Aar 1813 blev han Alumnus paa Walckendorffs Collegium; han har ogsaa givet saavel egentlig Studerende, som Dilettanter, privat Underviisning.

Candidaten erholdt Characteren laudabilis [tre Laud].